

Domstolspodden

Avsnitt 18: Om stora brottmål

29 maj 2019

Gäster: **Eva Wendel Rosberg**, chef på Malmö tingsrätt, **Jacob Heister**, domare på Malmö tingsrätt, och **Lennart Strinäs**, domare på Malmö tingsrätt och chef för den nya brottmålsavdelningen

Programledare: **Jesper Nietzsche**, presskommunikatör, Domstolsverket.

Många förhandlingsdagar. Ofta handlar det om ett stort antal åtalade eller målsägande, många åtalspunkter. Det kan handla om grova våldsbrott, bedrägerihärvor, barnpornografinätverk. Inte sällan väcker det stort medieintresse.

Domstolens uppgift är förstås i grunden densamma som i alla andra brottmål, men vad innebär det för domstolen i praktiken när ett riktigt stort mål kommer in? Vad finns det för olika utmaningar? Vad innebär det för de åtalade, för målsägaren och vittnen? Hur fungerar det i dag och vad finns det för idéer om hanteringen av stora brottmål framöver?

I dag handlar Domstolspodden om stora brottmål.

Musik

JESPER: Och jag säger varmt välkommen till Domstolspodden Eva Wendel Rosberg, chef på Malmö tingsrätt.

EVA: Tack så mycket! Och välkommen till Malmö, Jesper!

JESPER: Ja, tusen tack! Vad är det för sal vi sitter i här i dag och spelar in?

EVA: Ett konferensrum.

JESPER: Ett konferensrum? Väldigt fint rum.

EVA: Ja.

JESPER: Jacob Heister, domare på Malmö tingsrätt, jättevälkommen till Domstolspodden!

JACOB: Tack så mycket!

JESPER: Och Lennart Strinäs, domare på Malmö tingsrätt och chef för den nya brottmålsavdelningen, välkommen!

LENNART: Tack, tack! Och Sveriges enda, det glömde du säga.

JESPER: Det glömde jag säga, men jag tror att vi har anledning att komma tillbaka till den frågan också. Det har jag fått hintar om. När vi pratar om stora brottmål, alltså, hur ska man förstå vad ett stort brottmål är? Lennart, vill du hugga på den?

LENNART: Ja, det kan jag göra. Mål som har tolv eller fler förhandlingsdagar brukar vi kalla stort brottmål. Sen kan ju ett sådant mål vara mer eller mindre svårt ändå. Det kan vara jättesvår juridik och det kan vara mindre svår juridik. Men om man ska dra någon gräns så tycker jag att det är tolv dagar. Jag vet inte, Jacob, har du synpunkter på det?

JACOB: Sen kan det vara mål där det är färre förhandlingsdagar som är mer komplexa och som innehåller mer juridiska frågeställningar, som liksom kan vara komplicerade av den anledningen.

LENNART: Men de är mer svåra än stora, kan man säga då ju.

JACOB: Så kan man säga.

JESPER: Vad är det som krävs för att det ska bli så många förhandlingsdagar, tolv förhandlingsdagar?

LENNART: Ja, till exempel kan det vara väldigt komplicerad och svårutredd brottslighet. Det kan också vara många inblandade och det kan handla om många olika gärningar.

Musik

JESPER: När det gäller utveckling på det här området, Eva, du som domstolschef för Malmö tingsrätt, hur skulle du beskriva utvecklingen när det gäller just stora brottmål? Blir de fler? Vad innebär de för din domstol?

EVA: De stora... Ja, de stora blir ju fler. Går vi tio år tillbaka i tiden så tyckte man kanske att det var mycket med tre-fyra dagars förhandling. Nu tycker vi att fem-sex dagar inte är så väldigt mycket, man kan sitta många månader. När vi pratar om stora mål så är en gräns när man är en juristdomare, eller två, och det brukar vara ungefär vid tolv dagars förhandling. Är det då två domare som i flera månader sitter i samma mål i stället för att avgöra kanske hundra andra mål, då är det ju andra parter som får vänta på att få sina mål avgjorda. Och vi har en liten resursfördelningsmodell som gör att vi inte får pengar för att sköta de här stora målen med lite extra resurser och då får ju andra vänta helt enkelt. Så det är ett bekymmer.

JESPER: Så det blir effekter för andra mål?

EVA: Ja. Ja, kan vi inte ta in extra domare så då får ju andra vänta när det här stora målet avgörs. Ofta finns det ju frihetsberövade människor i de stora målen och då har vi tidsfrister och måste avgöra dem väldigt snabbt, påbörja förhandlingen snabbt även om det sen tar väldigt lång tid i anspråk.

JESPER: En detaljfråga där också för min del, och kanske för en del lyssnare också, varför har man i de större målen två domare?

EVA: Det är dels är det en rättssäkerhetsfråga, tycker jag, för i tvistemål där behövs det inte vara så väldigt stort, då är vi tre juristdomare. Ska man då i ett brottmål sitta och avgöra kanske komplicerade frågor, det behöver inte vara så men kommer det upp i många veckor och månader så blir det otroligt mycket material att hålla rätt på, då tycker jag att det är en rättssäkerhetsfråga. Sen är det också så att varar ett mål väldigt länge – det är två juristdomare och fyra nämndemän vi har i de stora mot en juristdomare och tre nämndemän i de små målen – då kan en juristdomare bli sjuk och så kan målet ändå fortsätta, eller om det händer något annat så att man inte kan fortsätta. Och har vi fyra nämndemän så kan två nämndemän falla ifrån och vi kan ändå fortsätta. Har vi då frihetsberövade personer så ska vi ta om målet från början. Det är inte bra för det inblandade heller och det blir en väldig samhällskostnad, exempelvis när man av jävsskäl fick ta om Södertäljemålet. Men om man här på grund av sjukdom i slutet skulle behöva ta om ett mål, då blir det längre frihetsberövande för de som är frihetsberövade och det blir en dubbel kostnad för samhället med advokater och åklagare och alla inblandade.

JESPER: Ja, och i den situation som du beskriver låter det också som att det blir dels i det läget effekter för de som är inblandade i just det målet men sen, med tanke på det du talar om med resursuppbindingen kring de större målen, så slår det mot betydligt fler mål än bara det vi talar om.

EVA: Ja.

LENNART: Och det som gör att det är en fördel att vara två i de här större målen är att den som sitter som rättens ordförande har en roll att styra förhandlingen. Och det kan vara ganska komplicerat, det är många personer som ska höras och som man ska ge ordet till och så. Medan den som då sitter vid sidan om kan ha möjlighet att lite mer tydligt fokusera på det juridiska, och så kan man samordna det. Så det är en fördel också.

EVA: Och även om vi har mycket digitalt. Det kan ju handla om tiotusentals sidor.

JESPER: Vilken roll är roligast som domare då, i ett stort mål? Roligt låter ju lite... men det får ni ursäkta att jag kommer från annan bakgrund. *Skratt* Men är det roligare att vara den som är ordförande eller att vara den som sitter och bevakar de juridiska frågorna?

LENNART: Nej, jag har suttit på stora mål där jag inte har varit ordförande och det kliar lite i ordförandefingrarna då, liksom när man inte är den som kan styra. Samtidigt är det ju trevligt att se en kollega leda förhandlingen också. Den möjligheten har man ju inte i vardagen när man sitter själv med nämnden och dömer. Utan man får den extra aspekten också att man kan liksom fundera på vad man själv gör rätt eller fel, och lära sig av det också. Så det är också intressant.

JACOB: Vi ska säga att vi har inte suttit tillsammans, så det är inte då fingrarna har kliat.

Skratt

EVA: Nej, inte vi heller nej.

JESPER: Nej, det är inte bara ni tre som är domare på Malmö tingsrätt här, nej.

LENNART: Alltså, nu är jag så gammal och har varit chef så länge, så det var länge sen jag var andre man, så att säga. Jag tycker det är trevligare att leda förhandlingen. Sen är det lite... Man kan säga att andredomaren får ju då vara mer fokuserad på vad som händer och föra mer anteckningar och så.

EVA: Och då blir det en yngre domare som sitter som andreman och det kan också vara en bra övning inför att man sen tar steget och själv är ordförande i ett väldigt stort mål.

LENNART: Ja, men det är alltid en bra skola att ha suttit med som andreman innan man leder ett sådant här stort mål själv.

JESPER: Jag tänkte att vi lite senare ska komma in på de här frågorna också kring den nya brottmålsavdelningen som vi nämnde inledningsvis. Men Jacob, du hade för inte jättelänge sen, för drygt ett halvår sen... Ja, mer är det, men i somras, ett stort mål.

JACOB: Förra sommaren hade vi vid Malmö tingsrätt ett stort mål som gällde påstådd assistans, bedrägerier med den statliga assistansersättningen, och som satte oss på särskilda prov egentligen. För det kom in ett stort åtal alldeles i slutet av maj och det var uppenbart att den här förhandlingen skulle vara tvungen att genomföras helt under semestertid.

LENNART: Och det kom helt oväntat för tingsrätten också.

JACOB: Ja.

JESPER: Hur omfattande var målet? Alltså, hur många inblandade?

JACOB: Ett tjugofemtal tilltalade, tror jag att det var. Så det var många.

JESPER: Vad var det det rörde? Du nämnde att det rörde ett misstänkt assistansbedrägeri.

JACOB: Det var två personer som hade rätt till statlig assistans och där påståendet var att de hade lurat till sig ersättning som man inte hade rätt till genom att påstå att man

hade utfört arbete. Så det var det som målet gällde och det som bevisningen gällde också, de frågorna.

JESPER: Om man går in för det här, de frågorna som då handlar om... för domstolen och för dig som domare i termer av utmaningar när man har ett så stort mål. Vad finns det för svårigheter med det mål du hade?

JACOB: I det sammanhanget blir det alldeles uppenbart att dels är det en utmaning för hela domstolen. Men sen också att i den här typen av mål är också väldigt tydligt att det är ett samarbete mellan domare och handläggare när det gäller att se till att det här går att genomföra på ett bra och rättssäkert sätt.

JESPER: Och vad är det för samarbete som krävs där? Jag tror att många av våra lyssnare är inte fullt ut införstådda med hur gången ser ut i ett mål när man pratar handläggningar.

JACOB: Då kommer det in det här åtalet. I det här målet var det ett antal personer som var häktade vilket innebär att man ska påbörja huvudförhandlingen inom två veckor. Och så ska man planera en förhandling där det totalt höll på i ungefär trettio dagar. Då är det förvarare till de här 25 personerna som ska bokas in. Du ska hitta dagar där de kan och när det finns salar som är tillräckligt stora för att kunna hantera den här förhandlingen. Det är klart att när det gäller att boka in dagar och så, så är det huvudsakligen en handläggaruppgift. Sen gäller det utifrån ett ordförandeperspektiv att planera hur förhandlingen ska genomföras. I så här stora mål har man ju en skiss från åklagarens sida hur de tänker sig att man ska genomföra den, men då måste ju vi ta till oss den och processa den också. Sen kommer arbetet med att kalla och få alla de här personerna på plats till alla de här dagarna som är.

JESPER: Funkade det bra i ditt mål?

JACOB: Det funkade alldeles utmärkt ja. Det var en rutinerad och duktig handläggare som har jobbat med tunga brottmål länge som var engagerad i det här.

JESPER: Jag tänker att nu är vi inne i frågan just med perspektivet från domstolens sida. Men för de som ska komma till domstolen, antingen för att de är tilltalade, alltså åtalade för brott eller att man ska vittna, eller att man är målsägande, alltså den som kan vara ett brottsoffer. I de här riktigt stora målen, är det något... Blir det en speciell situation för dem också som ni behöver förhålla er till?

JACOB: Man kan ju se det på olika... Det här målet var ju inte känsligt på det sättet ju. När det gäller allvarlig våldsbrottslighet så kan det ju vara så att det kan kännas ett obehag inför att vittna till exempel, och där det kan behövas särskilda åtgärder för att kunna minska den oron.

LENNART: Så är det ju rätt så ofta i våra allvarligaste brottmål. Vi handlägger ju på vår brottmålavdelning två större mordåtal och det är klart att det är en stor anspänning för vittnen och målsägande att komma och berätta vad som har hänt. Och det också, tycker jag, det talas ju ibland om tv-sända rättegångar. Men jag tycker att det är ett viktigt skäl emot tv-sända rättegångar. För redan i dag är det svårt nog att få hit vittnen och målsägande i den typen av mål. Sen kan man också hålla vittnesförhör på videolänk från en annan domstol så att de inte behöver komma till den domstol som håller huvudförhandlingen. Och sen finns det vittnesstöd, så det finns ju åtgärder för detta.

JACOB: En sak som är speciellt när det gäller de här stora målen och att de är så svårplanerade, det är ju att man har en väldigt liten möjlighet att ta hänsyn till vissa önskemål när det gäller tider och datum. Det är på något sätt att man måste lägga ett system där man när det gäller vissa försvar, när det gäller åklagaren också, lite får sätta sig på dem och säga "Vi måste genomföra de här dagarna". Och är det då sagt att det ska kallas ett vittne till den tjugonde dagen, på förmiddagen, så får det bli så. Om det

inte finns några alldeles särskilda skäl som gör att man får försöka rucka på den planeringen.

JESPER: Jag tänkte på en sak som vi pratade om i början här. Vad det är som kan känneteckna de stora brottmålen. Det här med komplexiteten i mål. Jag tänker också att sannolikt så är det väl så att i takt med att samhället förändras, brottsligheten ser annorlunda ut, att det blir nya typer av brott, nya typer av bevisning som läggs fram i de här målen. Eller hur ser det ut?

EVA: Alltså, lite kan man säga att kriminaliteten flyttar in på kontor. Bankerna har inga kontanter längre. Så då skapar man en verksamhet, det kanske är lite som i assistansmålet där, men att man flyttar in. Via internet kan man snabbt och enkelt och billigt, eller via telefon, lura väldigt många människor på pengar. Och då blir det ju... Ja, många involverade och många som blir lurade och många som kanske är involverade i den verksamheten.

JESPER: Det material eller den stämningsansökan som åklagaren lägger fram, är det... När det gäller den bevisning som domstolen ska pröva, är den mer komplicerad i de här målen än när det gäller, om man tar typiska våldsbrott, där det kan finnas vittnesuppgifter och teknisk bevisning och så?

LENNART: Jo, men alltså det skiljer sig åt väldigt mycket, ett våldsbrott och den här ekonomiska brottsligheten. När bevisningen väl presenteras för domstol så ska det nog vara begriplig för domstolen, men den är mycket svårare att ta fram. Det är ju väldigt vanligt med internationella pengaflöden nu som tar jättetid att utreda och svårt att spåra pengar. Det är ett exempel.

Musik

JESPER: Jag vet att, Jacob, du har ju ett väldigt stort intresse och engagemang för frågorna om stora brottmål.

JACOB: Mm. Det som är särskilt tydligt när det gäller stora brottmål, det är just det här både samarbetet mellan handläggare och domare, och också behovet av att ta del av varandras erfarenheter. För det är klart att vissa mindre domstolar kanske aldrig har haft något stort brottmål och andra stora domstolar har haft många såna. Därför tycker jag att det är väldigt trevligt att vi sedan något år har ett nationellt nätverk när det gäller hantering av stora brottmål som är unikt på det sättet att det består av handläggare, handläggarchefer och av domare.

LENNART: Hur många domstolar är med där?

JACOB: Eh... Nu ska jag i huvudet hålla koll på hur många domstolar det är... Jag tror att det är fem, sex, sju stycken från stora delar av landet. För det fanns ett arbete som föregick det där vi tog fram handledning eller verksamhetsstöd för att hantera stora brottmål i form av checklistor, promemorior som vi i nätverket ser till att vi uppdaterar. Och där samlar vi in erfarenheter som vi har från andra domstolar när det gäller de här riktigt stora målen. Tips om hur man ska hantera saker som dyker upp under resans gång.

JESPER: Kan du ge några tips? För jag tänker också att visst, då samarbetar domstolarna kring detta, och jag tänker att syftet väl är att det ska gagna samhället i stort.

JACOB: Absolut är det så, ja.

JESPER: Vad kan det handla om för tips, konkreta tips?

JACOB: Ja, det kan handla om tips hur man ska boka in förhandlingsdagar, hur man ska boka upp försvarare. Hur man ska göra när man inleder en stor huvudförhandling med många tilltalade som är häktade. Någon hade tips om att man kunde låta de tilltalade gå in i salen först och så skulle det vara färdigt och sen kan man ropa på målet allmänt, för det tar så lång tid när det är flera personer som ska upp från häktscellerna till förhandlingssalen.

JESPER: Och jag vet också, du nämnde en sak kring frågor om jävsproblematik.

JACOB: Absolut, ja.

JESPER: Där det kan finna speciella utmaningar i mål.

JACOB: Så kan det vara. För... ja, det är snart tre år sedan, då hade jag ett stort mål som gällde bedrägerier. Man lurade folk när det gällde annonser på Google. Och där det var mer än två tusen målsägande i målet. Där det ju självklart var väldigt viktigt att kontrollera dels att jag och min meddomare inte hade någon kontakt med de här målsägandena sen tidigare. Men även de nämndemän som skulle sitta med där och då hade vi ett särskilt möte med nämndemännen där de i förväg hade fått gå igenom den här listan på olika privatpersoner, företag och personer som hade enskilda firmor för att kontrollera att de inte hade någon koppling. Där det sen ledde till att vi kunde genomföra den här förhandlingen i lugn och ro utan att ha den oron för att något skulle dyka upp under resans gång.

JESPER: Precis, och om man då vänder det från domstolsperspektivet, för att för samhället utanför domstolen är det ju också så att risken skulle kunna vara att ett sådant mål hade behövt tas om. Om det hade upptäckts långt senare under förhandlingarna.

JACOB: Absolut. Och det hade ju varit en katastrof för de inblandade som hade varit tvungna att gå igenom det här igen. Men det hade också varit enorma kostnader med att genomföra hela eller delar av förhandlingen på nytt. Det måste man ju undvika, så detta var ett bra sätt att minimera risken för att sådant skulle kunna inträffa.

LENNART: Advokatkostnaderna i de här målen är ju väldigt, väldigt höga.

JACOB: Ja, så är det.

JESPER: Så det är väldigt mycket pengar det handlar om. En annan sak som är tydligt är ju att många av de här målen, långt ifrån alla stora brottmål, men många stora brottmål får väldigt högt... Det är ett väldigt högt intresse för allmänhet och via media, medias rapportering av målen. Eva?

EVA: Ja, det försöker vi ju möta och lägga ut den information vi kan så att det blir en transparens så att man kan följa det. Både journalister och allmänhet.

JESPER: Hur kan ni göra i praktiken just när det gäller de här målen, där ni vet att här kommer det vara väldigt många journalister som vill följa förhandlingarna och rapportera om dem?

EVA: I större mål där det är en offentlig huvudförhandlingsplan så kan vi lägga ut delar av den. Vi kan inte lägga ut namn men ändå en del på hemsidan. Ja...

JACOB: Ja, vi har reserverade platser också för journalister i rättegångssalen.

LENNART: Sen kan det också vara viktigt att informera om när det händer saker i förhandlingsplanen som man vill uppmärksamma på. Det tillkommer saker eller förhandlingsdagar och så. Sen också information om när... när förhandlingen är slut, när det kan förväntas komma en dom. Och sen såklart information när domen väl har kommit.

EVA: Pressmeddelanden också. Det är klart att det är svårt att ta till sig på kort tid en väldigt stor dom och då underlättar ett pressmeddelande.

LENNART: Pressmeddelanden och intervjuer brukar vi ju ha.

EVA: Ja, när domarna är tillgängliga.

LENNART: Men som du sa, Jesper, ett stort mål är ju inte synonymt med att det är medialt uppmärksammat heller. Vi har haft jättelånga fakturabedrägerimål där ju ingen journalist varken vill eller orkar sitta med på förhandlingarna. Så oftast är det ju då... Våldsmålen är ju alltid intressanta.

JESPER: Jag tänker här också, som vi sa i början av programmet, Lennart, du är sen en tid tillbaka chef för en helt ny brottmålsavdelning på Malmö tingsrätt.

LENNART: Ja.

JESPER: Vad och varför och hur?

LENNART: Nej, men det här har ju med att göra... Eva var ju inne på det lite grann, att de stora och medelstora målen har ju över tid blivit många fler. Och för tio år sen när man fick in ett tredagarsmål så väckte det viss uppmärksamhet och "Vem ska ha det här målet?" Och den där bilden är ju helt förändrad nu. Det har blivit väldigt vanligt med tre till tio dagars mål och även de här målen som är riktigt långa. Vi har haft mål på 40–50 dagar, det har ju också dykt upp. Och det är någonting helt nytt. Det har hänt väldigt mycket på en tioårsperiod. Då är det ju så också med de här stora målen att det är ofta snäva tidsfrister som gäller, därför att det handlar om häktade personer, och då går det inte att undvika att de här stora målen försvårar planeringen av tingsrättens övriga verksamhet. Jag tänker då på brottmål som inte är förtur, jag tänker på dispositiva tvistemål och jag tänker på familjemål. Så vi ville göra någonting åt detta på Malmö tingsrätt, hade diskussioner, arbetsgrupper och bestämde oss för att tillskapa en brottmålsavdelning för att ha en bättre beredskap för att kunna hantera de här stora brottmålen. Vi har hållit på sen den 3 september förra året. Men so far so good, så jag tror att avdelningen är här för att stanna. Jacob jobbar ju på avdelningen också. Jag vet inte vad du har... Vi glömmer att det är lönesamtal snart...

Skratt

JACOB: Ja, det är spännande att få fokusera på det sättet, tycker jag. Det är en väldigt utmejslad arbetsuppgift man har liksom som domare på den här avdelningen. Man sitter i förhandling, man skriver domar och man fattar en del beslut som behöver fattas under resans gång också.

LENNART: Sen har vi ju den fördelen också, ska jag säga, att alla som jobbar där har ju sökt sig dit. Vilket ju... Jag gillar inte ordet nybyggeranda men lite så är det, att alla trivs väldigt bra och tycker att straffrätt är kul.

JESPER: Och det är där, jag vill ju verkligen få grepp om detta. För som domare eller ni som har sökt er just till brottmålsavdelningen, vad är det som är fördelen med brottmål?

LENNART: Vi kopplar vidare till Jacob.

JESPER: Jacob.

JACOB: Fördel... Är man intresserad av straffrätt så är det klart intressant med brottmål ju. I brottmål så finns ju hela livet på något sätt också ju, det tragiska och det allmänmänskliga. Så är det. Och ibland kan det vara de här korta målen på några timmar som är intressanta, där det är juridiska frågor och människor som man får träffa, och sen i de här längre mer komplicerade målen som kräver ett annat engagemang och mer långsiktig planering. Så det är båda delar egentligen.

LENNART: Ja, jag ska säga för mig som chef också så var det ju... Jag har ju varit här egentligen alldeles för länge på Malmö tingsrätt som chef, i elva år, så för mig var det lite

grann en nytändning också att få bygga upp en helt ny avdelning med en helt ny inriktning.

JESPER: Mm. Häktningstider. Du nämnde det. Ni har ofta frister, det är ofta personer som sitter frihetshetsberövade och det finns frister. Emellanåt kommer det upp kritik mot att vi i Sverige har väldigt långa häktningstider, att människor sitter häktade lång tid och så. Stämmer den bilden? Hur ser problematiken ut när det gäller häktningstider?

LENNART: Ja, men absolut så finns det fog för kritiken när det gäller häktningstiderna i vissa mål. Och häktningstiderna har ju generellt sett blivit längre med tiden. Jag tror att det finns tre huvudskäl till det. Ett är att brottsligheten helt allmänt har blivit mer komplex och svårutredd vilket ju då per automatik leder till längre utredningstider. Det är också så att brottsligheten har blivit mer internationell, den är gränsöverskridande, vilket innebär att svenska Polisen oftare behöver begära biträde från andra polismyndigheter i Europa och det kan vara USA. Och de åtgärderna tar ofta tid och det är ingenting vi kan göra någonting åt. Men den största orsaken till de långa häktningstiderna är NFC:s handläggningstider, alltså Nationellt forensiskt centrum där man gör DNA-undersökningar, provar vapen och så vidare. Det har funnits kritik mot de handläggningstiderna i många år och det är den enskilt största boven till de långa häktningstiderna.

JESPER: Det väcker ju i sig frågan om häktningar. Domstolen säger ju vid en häktningsförhandling ja eller nej till häktning och i omhäktningsförhandlingar samma sak. Men, Jacob, hur länge kan man som person sitta häktad och i vilka lägen är det domstolen som kan agera?

JACOB: I regelverket som finns nu finns det ju inga absoluta tidsfrister. Däremot så... Och ofta är det så att folk sitter... ursprungligen blir de häktade vid ett tillfälle och sen får åklagaren viss tid för att väcka åtal och så begärs det förlängning gång efter gång. Och det finns ju de som begär, som hela tiden går med på den här begäran om förlängda åtalstider och då efter någon månad så kontrollerar tingsrätten att utredningen bedrivs på ett effektivt sätt. Då kallar vi till omhäktningsförhandling trots att det inte har begärts det. Det får vi göra för att kontrollera att man bedriver utredningen tillräckligt effektivt. Men ofta är det, som Lennart säger, att man får vänta på analysbesked och man väntar på besked från rättshjälp i andra länder. Och då tar det mycket lång tid. Analys av narkotika är också något som tar tid.

LENNART: Ja, alldeles för lång tid.

JACOB: Både narkotikan som ska analyseras och har legat... Det ligger ofta i ett emballage och då ska man analysera och kontrollera fingeravtryck på plats som har varit runt om och så.

EVA: Sen finns det ju en rimlighet, hur mycket kommer den här personen att dömas för om personen döms för det som den är misstänkt för. Och också att man får se till att det är mycket, mycket svårare att sitta häktad, kanske med restriktioner och ingen kontakt med yttvärlden, än att sitta på anstalt.

JESPER: Kan vi ta ett exempel på ett brott så att man som lyssnare också kan förstå att så kan man resonera när det gäller rimligheten. Alltså, att man tar ett... Om vi tar ett grovt narkotikabrott, påföljden, vad kan den vara och vad är en rimlighetsbedömning?

LENNART: Alltså, grovt narkotikabrott, där har man ju minimistraff två år och sen kan det vara upp till... det kan vara flera år där efter. Men de brotten är ju speciella på det sättet att där är det ofta att man behöver hjälp från utländska polismyndigheter, det är analys av narkotika och det är kontroll av mobiltelefoner och allt. Så där har vi ju relativt ofta långa häktningstider. Det kan gå upp emot året.

EVA: Det kan vi säga att det är vårt geografiska läge. Vi har en väldigt fin bro, men det kommer också in narkotika den vägen ganska enkelt.

JESPER: Men jag vet, Eva, att du har tittat på grannlandet Danmark också.

EVA: Ja, jag besökte en domstol i Danmark och då frågade jag lite kring planeringen. Då kunde de i flera månader i förväg tala om när det skulle vara huvudförhandling. Och vi har då, som Jacob har sagt, 14 dagar på oss i princip när åtal väcks. ”Hur kan ni veta när åtal ska väckas?” och då säger de ”Ska vi få ihop detta med försvarare och åklagare och att allt det ska fungera så måste vi bestämma det i förväg”. Hos oss är det ju med 14 dagars varsel och är det som i assistansmålet över sommaren, då kan man inte ha samma försvarare hela tiden för då kan försvararen inte ha semester på hela sommaren. Då får man kanske byta så att det kommer någon annan vissa dagar, och ur rättssäkerhetssynpunkt och för den som är åtalad för brott är det förstås inte bra. Så det är fördelar med det systemet som man har i Danmark, kan jag tycka.

JESPER: Skulle du vilja ha det systemet i Sverige?

EVA: Ja, jag tror faktiskt det. För med en lite bättre framförhållning, för de åtalades del, kan de få ha sin ordinarie försvarare och vi kan anpassa oss också om vi har lite mer tid.

JESPER: Mm. Men det skulle krävas förändringar i den svenska...

EVA: I det rättsliga... Ja, det skulle det göra.

JACOB: Eller så får man jobba i Köpenhamn, det är ju rätt trevligt också.

EVA: Ja.

Skratt

JACOB: Vi kan ju säga det att när vi förväntar oss att det ska komma till åtal så gör vi en sådan här preliminär planering och försöker boka in dagar. Men sen är det ju oftast så att det är det här beskedet, som är preliminärt från åklagare, inte håller. Då är det kanske vissa dagar vi kan använda oss av men andra dagar i början av tidsperioden försvinner därför att åtalet dröjer. Så vi gör det bästa vi kan men tydliga besked hade ju varit effektivare.

JESPER: Och där när du säger ”Det bästa vi kan”, så kan man ju faktiskt kosta på sig en liten framtidsutblick i Domstolspodden när vi pratar om stora brottmål. För det vi har resonerat kring här, de brottmål som bland annat Malmö tingsrätt får in som är osedvanligt stora, innebär utmaningar för... Nu har vi pratat mycket om domstolen, men utmaningar för alla som är inblandade i målen. Finns det saker som ni ser skulle kunna bli bättre, förändras? Lennart sitter och gnuggar händerna.

Skratt

LENNART: Ja, det var inte av det skälet, det börjar närma sig lunchdags nämligen.

Skratt

LENNART: Nej, men överst på min önskelista står snabbare handläggningstider hos NFC, för det vore den enskilt klart viktigaste åtgärden för att korta häktningstiderna i det här landet. Och att korta häktningstiderna, det är win-win. Dels så slipper de misstänkta sitta så länge i häkte och dels skulle man... Vi har ju problem med häktesplatser nu men kortar man häktningstiderna så skulle man frigöra fler häktesplatser. Och jag förstår faktiskt inte riktigt varför man inte har tagit itu med det här på allvar tidigare, därför att den här kritiken är mångårig och den kommer från alla delar i rättsväsendet. Den kommer från polis och den kommer från åklagare och den kommer från advokater och den kommer från domare. Så det är nummer ett på önskelistan.

JESPER: Jacob, du som både har arbetat väldigt mycket med stora brottmål men sen också samarbetat med andra domstolar runt om i landet, har du önskemål kring vad som skulle kunna förändras?

JACOB: Då tycker jag det här fördjupade samarbetet, fördjupade utbytet av erfarenheter, det tror jag kan leda framåt också. Det rättar ju inte till de problemen som Lennart pekar på med långa handläggningstider hos NFC eller andra utredningsåtgärder som tar lång tid, men det kan göra att man är mer redo på kanske en mindre domstol när man väl får det här stora målet. Dels att man har den här promemorian och checklistan, dels också att man har kontaktpersoner, det här nätverket, som man kan ta kontakt med och ställa frågor ”Hur ska vi göra när vi gör just det här?”

JESPER: Ja, och det är intressant just utifrån det du säger med det kan ju vara domstolar som... Ni har ju löpande många stora mål på ingång men för en mindre domstol som kanske inte har den frekvensen på just de stora målen, Eva, som domstolschef, vad tänker du kring önskemål inför framtiden?

EVA: Ja, men jag tänker utanför domstolen. För jag tänker att när unga människor kommer hit och står åtalade för inte helt obetydliga brott, så har det gått ganska långt. Man ser redan när de är mindre än en meter höga många gånger, barnen, hur det kommer att gå i framtiden. Så jag tror att investera lite mer i barnen som man ser kan ha en risk att hamna snett i livet. Där tror jag att vi får tillbaka varje krona i samhället. Både mänskligt och samhällsekonomiskt.

JESPER: Mm. Bra slutord i diskussionen om stora brottmål. Jag skulle vilja säga stort tack Eva Wendel Rosberg, chef på Malmö tingsrätt, för att vi fick komma ner till Malmö och spela in Domstolspodden.

EVA: Tack för att ni kom ner!

JESPER: Ja, jättetrevligt att få vara här! Jacob Heister, domare, Malmö tingsrätt, tack för att du ville vara med i Domstolspodden och prata stora brottmål!

JACOB: Tack så mycket själv!

JESPER: Och Lennart Strinäs, domare och chef på brottmålsavdelningen, Malmö tingsrätt, tusen tack för att du ville vara med i Domstolspodden!

LENNART: Tack själv, nöjet var helt på vår sida!

JESPER: Det var härligt att höra! Och med det sagt så säger Domstolspodden tack för i dag. För er som har synpunkter och funderingar kring programmet så får ni jättegärna kontakta oss i redaktionen. Det kan ni göra antingen via vår Facebooksida eller på e-post. Då mejlar ni domstolspodden@dom.se.

På återhörande!

Musik